Nr 36.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, m. m.; given Stockholms slott den 7 januari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket,

dels ock bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen därjämte hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.[1]

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skola, 22 § 2 mom. i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.	belopp för 1 kg.	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.	belopp för 1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	22	0.8	—	26	4	—
Cigarrcigarretter	29	0.4	—	32	2	—
Cigarretter	44	0.2	—	39	1	—
Röktobak	39	—	1	39	—	1.50
Tuggtobak	29	—	1	39	—	1.50
Snus	37	—	0.50	39	—	1.50

I skattehänseende utgöres skillnaden mellan cigarr och cigarrcigarrett därav, att den senare saknar spets, har skuren inlaga samt i vikt uppgår till högst 3.3 gram.

22 §.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utövare för täckande av sina omkostnader samt vinst pålägger tobaksvara med samma priskurantpris eller i fall, som avses i fjärde stycket av detta moment, med samma värde. Nämnda belopp må ej överstiga 10 procent av varans priskurantpris eller värde.

Till — — — avgift.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1926.

---

[1] Senaste lydelse, se 1924: 245.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 januari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för finansdepartementet statsrådet Wigforss anmäler vissa frågor beträffande statsmonopolet å tobakstillverkningen i riket.

Föredraganden anför:

»Statsverkets inkomster av tobakshanteringen inflöto före den 1 juli 1924 — bortsett från den kronoskatt aktiebolaget svenska tobaksmonopolet hade att erlägga — i väsentligen tre olika former, nämligen dels såsom utdelning å de staten tillhöriga samtliga stamaktierna i bolaget, dels såsom tobaksskatt, vilken utgick med belopp motsvarande vissa procent av priskurantpriset eller varans värde, och dels såsom tullavgifter; till nämnda inkomstformer kom såsom en fjärde den år 1922 införda särskilda skatten.

Genom en den 14 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 192, framlades bland annat vissa förslag till förändringar i tobaksbeskattningen. Dessa förslag inneburo i sina huvuddrag, *att* tullavgifterna å såväl råtobak som färdiga tobaksvaror överfördes till en efter stycketal respektive vikt utgående skatt, i samband varmed till skydd för den svenska odlingen monopolets utövare berättigades att tillgodoföra sig ett mot råtobakstullen svarande belopp för varje inköpt kilogram av svensk tobak, *att* den ordinarie och den särskilda skatten sammanslogos till en efter värdet utgående procentuell skatt, *att*, med bibehållande i övrigt av ungefär den dåvarande sammanlagda skattebelastningen å tobak och tobaksvaror, 3 procent av totalomsättningens belopp överfördes från vinst till skatt, i samband varmed den i licensavgiften ingående andelen till monopolbolaget, som då utgick med 18 procent av priskurantpriset, begränsades till högst 14 procent av samma pris, *att* skattesatserna de olika varuslagen emellan så avvägdes, att med utgångspunkt från den dåvarande skattebelastningen den föreslagna överföringen av vinst till skatt i huvudsak drabbade röktobak, som då var lågt beskattad och som visat den ojämförligt kraftigaste omsättningen, samt därefter i fallande skala snus, cigarretter, tuggtobak och cigarrer, *samt att* den sedan år 1922 införda merbelastning, som utöver tullen åvilade de importerade varorna, bibehölls, ehuru med någon jämkning nedåt. Vidare föreslogs ingående av avtal med aktiebolaget svenska tobaksmonopolet om tillägg till det mellan staten och bolaget den 12 februari 1915 upprättade

kontraktet angående utövande av svenska statens tobaksmonopol. Enligt punkt 5 av detta tilläggsavtal skulle det åligga bolaget att vid fastställandet av tobaksvaras priskurantpris så avväga den del av belastningen, som avsåge att lämna vinst å rörelsen, att vinsten därvid icke beräknades högre än som vore erforderligt för beredande åt bolaget av skälig inkomst å rörelsen.

Riksdagen biföll berörda förslag. Författningar i ämnet utfärdades den 20 juni 1924, varjämte Kungl. Maj:t å statens vägnar samma dag med monopolbolaget träffade överenskommelse av det innehåll som i propositionen förutsatts.

Enligt sålunda gällande bestämmelser skall från och med den 1 juli 1924 i varje tobaksvaras priskurantpris skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar följande procenttal av priskurantpriset eller varans värde, dels ock med härefter angivna, i förhållande till varans myckenhet eller vikt bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.	belopp för 1 kg.	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.	belopp för 1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	18	0.8	—	22	4	—
Cigarrcigarretter	25	0.4	—	28	2	—
Cigarretter	40	0.2	—	35	1	—
Röktobak	35	—	1	35	—	1.50
Tuggtobak	25	—	1	35	—	1.50
Snus	33	—	0.50	35	—	1.50

I riksstaten upptogos för budgetåret 1924—1925 tobaksskatt med 50 miljoner kronor och utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet med 9 miljoner kronor. För nämnda statsregleringsperiod har den behållna inkomsten från tobakshanteringen utgjort 51,068,382 kronor 61 öre av tobaksskatt, 1,028,690 kronor 87 öre av särskild skatt å tobaksvaror och 8,990,000 kronor såsom utdelning å stamaktierna i bolaget.

I statsverkspropositionen till 1925 års riksdag beräknades för budgetåret 1925—1926 inkomsten av tobaksskatt till 50 miljoner kronor, och såsom utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet upptogs med hänsyn till punkt 5 i tilläggsavtalet ett belopp av 6,380,000 kronor.

Riksdagen godtog den av Kungl. Maj:t föreslagna beräkningen av såväl tobaksskatten som aktieutdelningen, därvid riksdagen emellertid med anledning av berörda punkt 5 av tilläggsöverenskommelsen godkände följande uttalande av vederbörande utskott:

De prissänkningar å olika tobaksvaror, som av bolaget till följd av nämnda bestämmelse vidtagits eller kunde komma att vidtagas, måste, då tobaks-

skatten till en del utginge i procent av priskurantpriset, medföra en minskning av statens inkomster av tobaksskatten, under förutsättning att konsumtionen ej väsentligen ökades. Det hade synts utskottet angeläget, att, därest en sådan minskning framträdde, Kungl. Maj:t redan vid början av 1926 års riksdag framlade sådant förslag om höjning av skattesatserna för tobak, som kunde erfordras för att inkomsten av tobaksskatten för budgetåret 1925—1926 skulle komma att uppgå till minst 50 miljoner kronor.

I fråga om utfallet av tobaksskatten för innevarande budgetår hava vissa beräkningar utförts, vilka sammanfattats i en tabell som torde få såsom bilaga I fogas vid dagens statsrådsprotokoll. Denna tabell utvisar, att tobaksskatten med nu gällande skattesatser torde kunna beräknas giva omkring 51.0 miljoner kronor, varifrån emellertid avgår ett belopp av omkring 0.6 miljoner kronor som monopolbolaget äger tillgodoföra sig för inköpt svensk tobak. I behållen inkomst för statsverket skulle alltså återstå omkring 50.4 miljoner kronor eller något mera än det i riksstaten beräknade beloppet. Av förstnämnda belopp, 51.0 miljoner kronor, komma 44.1 miljoner kronor på monopolbolagets egen tillverkning och 6.9 miljoner kronor på tobakshandlarnas import. Den efter värde utgående skatten skulle belöpa sig till sammanlagt 42.3 miljoner kronor, därav 37.1 miljoner kronor å monopolbolagets tillverkning och 5.2 miljoner kronor å importen. Styckeskatten, utgörande 8.7 miljoner kronor, skulle fördela sig på motsvarande sätt med 6.9 miljoner kronor och 1.8 miljoner kronor. Skattebelastningen i förhållande till priskurantprisbeloppen utvisar följande siffror: för monopolbolagets egen tillverkning 33.78 procent i värdeskatt och 6.30 procent i styckeskatt eller tillhopa 40.08 procent samt för tobakshandlarnas import 31.39 procent i värdeskatt och 10.69 procent i styckeskatt eller tillhopa 42.08 procent. För hela tobaksförsäljningen skulle värdeskatten utgöra 33.47 procent och styckeskatten 6.87 procent av priskurantprisbeloppen eller sammanlagt 40.34 procent av samma belopp. I fråga om den absoluta och relativa skattebelastningen å skilda varuslag hänvisas till tabellen.

Av de gjorda beräkningarna framgår att ändring av skattesatserna icke är erforderlig i ändamål att säkerställa den beräknade inkomsten av tobaksskatten för budgetåret 1925—1926.

Till grund för den i propositionen nr 192 till 1924 års riksdag föreslagna och av riksdagen beslutade överföringen av viss vinst till skatt uttalade dåvarande departementschefen, att den inkomst, som staten ville erhålla ur tobakshanteringen, för framtiden borde i större utsträckning än som skett uttagas i form av skatt, medan utdelningen å såväl stamaktie- som preferensaktiekapitalet borde kunna icke oväsentligt nedsättas. Den skedda överföringen förutsågs dock bliva otillräcklig för nedbringande av vinsten till skäligt belopp i förhållande till aktiekapitalet, och det förutsattes, att efter

vunnen erfarenhet rörande vinstöverföringens verkningar ytterligare sådan överföring skulle bliva vidtagen genom åtgärder från statsmakternas sida.

Överföring av vinst till skatt.

Den 6 juni 1925 anmodade Kungl. Maj:t styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet att verkställa utredning rörande lämpligaste sättet för åstadkommande av den överföring från vinst till skatt, som, i den mån prissänkning ansåges ej böra ifrågakomma, kunde bliva erforderlig till följd av punkt 5 i tilläggsöverenskommelsen den 20 juni 1924, samt att före den 15 oktober 1925 avgiva det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Monopolbolaget.

Med skrivelse den 25 september 1925 har styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet avgivit yttrande och förslag i ämnet.

Därvid har styrelsen erinrat om de i propositionen nr 192 till 1924 års riksdag gjorda uttalandena i frågan om överföring av vinst till skatt samt vidare anfört: Det vore ett fullföljande av de i propositionen lämnade, av riksdagen godkända riktlinjerna, då en undersökning verkställdes, huru mycket lämpligen kunde överföras från vinst till skatt. Styrelsen hade vid denna undersökning med hänsyn tagen till de vidtagna prissänkningarna räknat med en årlig omsättningssumma å monopolbolagets egen försäljning av cirka 110 miljoner kronor och å de av handlandena importerade tobaksvarorna av cirka 16 miljoner kronor. Av den vinst, som för bolaget härå uppstode, syntes det styrelsen lämpligt, att 4 procent å priskurantpriset överfördes till skatt. För alla varuslag skulle sålunda värdeskatten ökas med 4 procent. Detta skulle medföra en skatteökning respektive vinstminskning i fråga om bolagets försäljning av cirka 4.5 miljoner kronor och i fråga om importvarorna av cirka 0.65 miljoner kronor. Denna överföring från vinst till skatt innebure, att bolagets andel av licensavgiften automatiskt borde nedsättas från 14 procent till 10 procent, och det kunde ifrågasättas, om icke samtidigt därmed den i författningen intagna maximisatsen 14 procent borde bestämmas till 10 procent. Den totala årliga skatteinkomsten från tobaksmonopolet torde då kunna beräknas bliva cirka 55 miljoner kronor.

I fråga om det belopp, som med tillämpning av de föreslagna skattesatserna är att påräkna i tobaksskatt för budgetåret 1926—1927, och skattebelastningens fördelning på inhemsk tillverkning och importerad vara hänvisas till den i bilaga II vid dagens statsrådsprotokoll intagna tabellen. Denna tabell, som avser försäljning och skatteinkomster under ett helt budgetår med tillämpning av de föreslagna skattesatserna, utvisar, att tobaksskatten skulle kunna beräknas till omkring 56.1 miljoner kronor, varifrån emellertid avgår ett belopp av omkring 0.6 miljoner kronor som monopolbolaget kan beräknas tillgodoföra sig för inköpt svensk tobak. För statsverket skulle alltså återstå omkring 55.5 miljoner kronor i behållen inkomst av tobaksskatt. Det förstnämnda beloppet, 56.1 miljoner kronor, fördelar sig med 48.5 miljoner kronor på bolagets egen tillverkning och 7.6 miljoner kronor på tobakshandlarnas import. Värdeskatten skulle utgöra sammanlagt 47.4 miljoner kronor,

därav 41.6 miljoner kronor å bolagets tillverkning och 5.8 miljoner kronor å importen. Av styckeskatten, utgörande 8.7 miljoner kronor, skulle 6.9 miljoner kronor falla på bolagets tillverkning och 1.8 miljoner kronor på importen. I förhållande till priskurantprisen utvisar skattebelastningen följande siffror: för bolagets egen tillverkning 37.78 procent i värdeskatt och 6.30 procent i styckeskatt eller tillhopa 44.08 procent; för tobakshandlarnas import 35.39 procent i värdeskatt och 10.69 procent i styckeskatt eller tillhopa 46.08 procent. För hela tobaksförsäljningen skulle värdeskatten utgöra 37.47 procent och styckeskatten 6.87 procent av priskurantprisbeloppen eller sammanlagt 44.34 procent av samma belopp. I fråga om den absoluta och relativa skattebelastningen å skilda varuslag hänvisas till tabellen.

Skillnaden mellan den relativa skattebelastningen för hela tobaksförsäljningen enligt sistnämnda beräkningar och samma belastning enligt de till grund för tabell I liggande beräkningarna utgör 4.00 procent eller exakt det procenttal av hela omsättningsbeloppet, som av styrelsen föreslås skola vara bestämmande vid den fortsatta överföringen av vinst till skatt.

Departementschefen.

Överföring av vinst till skatt synes lämpligen böra äga rum i den av styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet föreslagna omfattningen. Jag ansluter mig till det framlagda förslaget även såvitt angår sättet för denna överföring. Likaledes gillar jag förslaget om sänkning av maximum för den bolaget tillkommande andelen av licensavgiften från nuvarande 14 procent till 10 procent. Med de förordade skattesatserna torde man hava att påräkna en inkomst av tobaksskatten av omkring 55,500,000 kronor för helt budgetår, d. v. s. omkring 5.5 miljoner kronor mera än det i riksstaten för innevarande budgetår beräknade beloppet. Å andra sidan torde utdelningen å de staten tillhöriga stamaktierna i bolaget bliva reducerad från 6,380,000 kronor till 3,770,000 kronor, och den bolaget åvilande kronoskatten kan ävenledes förväntas bliva minskad. I fråga om kronoskatten gör sig minskningen icke gällande för budgetåret 1926—1927; då inlevereras nämligen dylik skatt avseende inkomsten av 1925 års rörelse. Däremot hänför sig den utdelning, som skall tillgodokomma statsverket under nästkommande budgetår, till bolagets verksamhet under år 1926. Det måste anses vara i överensstämmelse med den tankegång, som ligger till grund för den nu föreslagna överföringen från vinst till skatt, att blivande utdelning såvitt möjligt närmar sig den med hänsyn till de nya skattesatserna beräknade. Dessa skattesatser synas mig därför böra bringas i tillämpning snarast möjligt under innevarande år. Jag föreslår i sådant hänseende den 1 mars 1926. Vid bifall till detta förslag torde tobaksskatten för budgetåret 1925—1926 kunna beräknas giva omkring 51.7 miljoner kronor.

Fondavsättning.

I samband därmed att Kungl. Maj:t anmodade styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet att verkställa utredning rörande frågan om överföring av vinst till skatt, överlämnade Kungl. Maj:t åt styrelsen att taga

under övervägande lämpligheten av att bereda bolaget möjlighet till erforderliga avsättningar för nödig reglering av den utdelningsbara vinsten.

Monopolbolaget.

I sin förenämnda skrivelse den 25 september 1925 har styrelsen — med erinran att det knappast vore möjligt avväga prissättningen så, att vinsten å rörelsen komme att noggrant motsvara önskad utdelning — framhållit, att det vore synnerligen lämpligt, om monopolbolaget kunde beredas möjlighet att göra erforderliga avsättningar i vinstregleringssyfte.

Styrelsen har vidare i en den 24 november 1925 dagtecknad, till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse anfört i huvudsak följande.

Möjligheten till dylika avsättningar avsåge att giva monopolbolaget en lättnad vid genomförande av den prispolitik, som bland annat skulle hava till syfte att hålla den utdelningsbara vinsten vid en sådan nivå, att preferensaktieägarna erhölle cirka 7 procents utdelning. Vid den diskussion, som förekommit inom styrelsen rörande de åtgärder, som borde vidtagas för att bolaget skulle beredas en sådan möjlighet till avsättningar, hade två olika uppfattningar framkommit. Å ena sidan hade framhållits, att bolagets prispolitik jämlikt punkt 5 i det mellan staten och bolaget den 20 juni 1924 träffade tilläggskontraktet borde hava nämnda syfte. Men, därest likväl en utdelningsbar vinst utöver 7 procent skulle framkomma, vore det enligt denna mening åtminstone mycket tveksamt, huruvida icke preferensaktieägarnas rätt träddes för när, om icke utdelning av hela vinsten verkställdes eller i varje fall medlen finge kvarstå å vinst- och förlustkontot. Om överskjutande vinstmedel skulle fonderas, borde detta ske på ett sätt, som tillförsäkrade preferensaktieägarna del i sålunda fonderade medel. Företrädarna för den andra uppfattningen hade betonat, att, därest preferensaktieägarna tillförsäkrades rätt till 7 procents utdelning, innan fondering av vinstmedel finge äga rum, preferensaktieägarna — med hänsyn till av bevillningsutskottet i anslutning till punkt 5 i förslaget till tilläggskontrakt gjorda uttalanden, vilka vunnit riksdagens godkännande — icke kunde grunda några juridiska anspråk på del i sådana fonderade medel. Då det vore för bolagets skötsel önskvärt, att en fondavsättning tillätes, hade styrelsen enats om ett förslag av innebörd, att möjlighet till fondavsättning bereddes bolaget, sedan 7 procents utdelning till preferensaktieägarna ägt rum. Styrelsen hade därvid tänkt sig, att till tryggande av 7 procents utdelning å preferensaktierna och däremot svarande utdelning å stamaktierna avsättning i första rummet skulle ske till en vinstregleringsfond samt att, sedan sådan fond uppgått till 5 miljoner kronor, avsättning till andra fonder finge äga rum.

Departementschefen.

Enligt § 8 i kontraktet den 12 februari 1915 mellan staten och monopolbolaget får avsättning till fonder äga rum allenast i de i samma paragraf angivna fall. Då det med hänsyn till omfattningen av bolagets verksamhet kan erbjuda svårighet att verkställa affärsberäkningarna så, att bolaget för varje år erhåller just den vinst, som förutsättes i femte punkten av tilläggs-

kontraktet den 20 juni 1924, anser jag, lika med monopolbolagets styrelse, att bolaget bör erhålla möjlighet till ytterligare fondbildning. Med hänsyn till de av riksdagen år 1924 godkända uttalandena angående skälig norm för aktieutdelningen finner jag betänkligheter icke kunna resas mot det av styrelsen föreslagna stadgandet om avsättning till en vinstregleringsfond och — sedan denna uppnått angiven storlek — jämväl till andra fonder. För genomförande av styrelsens förslag om rätt till ytterligare fondbildning erfordras ändring i kontraktet mellan staten och bolaget.

Önskemål inom detaljhandeln.

Frågan om tobakshandlarnas förhållande till tobaksmonopolet har tidigare varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Representanter för tobakshandlarekåren hava vid åtskilliga tillfällen gjort framställningar om vidtagande av åtgärder till skapande av garantier, ägnade att trygga tobakshandlarnas ekonomiska existens. Därvid har särskilt framhållits önskvärdheten av höjning av den av monopolbolaget tillämpade försäljningsrabatten. Önskemålen hava även omfattat andra åtgärder, såsom utlösning av mindre bärkraftiga affärer, förhindrande av olaga försäljning av tobaksvaror samt beredande av medinflytande i bolagets styrelse.

Vid anmälan i statsrådet den 14 mars 1924 av förslag till bland annat ändringar i tobaksmonopolförordningen uttalade sig dåvarande departementschefen om de av tobakshandlarna framställda önskemålen, därvid departementschefen yttrade bland annat följande: Naturligt vore, att uppmärksamheten i första hand riktades på de rabattförmåner, som vid försäljning tillkomme medlemmarna av den speciella tobakshandlarekåren. Grunden till de mindre gynnsamma förhållandena inom kåren syntes emellertid icke vara så mycket att söka i rabatternas läge som fastmera i åtskilliga av vederbörandes ringa handelsomsättning. Frågan om tobakshandlarnas förbättrade ställning kunde icke finna sin lösning genom en reglering av rabattsatserna. Det förväntades dock, att monopolbolaget icke ville underlåta tillse, att försäljningsrabatten såväl till tobaksspecialisterna som till andra återförsäljare så avvägdes, att den i genomsnitt täckte försäljningskostnaderna, där dessa i förhållande till omsättningen och jämväl i övrigt vore rimliga, samt därutöver lämnade skälig försäljningsvinst. Monopolbolagets styrelse torde sålunda vid förskjutningar i de förhållanden, som vore normerande för försäljningsrabattens bestämmande, ägna rabattfrågan vederbörligt beaktande och därvid, så långt som vore förenligt med en rationell skötsel av bolagets rörelse och nöjaktig hänsyn till allmänheten, tillgodose återförsäljarnas berättigade intressen. En fråga att av styrelsen tagas under övervägande syntes ock vara, huruvida icke vissa kategorier av återförsäljare, vilka hade jämförelsevis små omkostnader (kiosker, kaféer, automater m. fl.), borde kunna till förmån för övriga återförsäljare åtnöjas med något lägre rabatt. Det förefölle slutligen kunna göras till föremål för undersökning, huruvida icke vid utsläppandet i handeln av nya märken reklamrabatt kunde lämnas i större utsträckning än dittills. En verklig förbättring i specialtobakshandlarnas

ställning torde emellertid vara att vinna allenast genom en förändrad organisation av handeln, närmast gående ut på avveckling av mindre bärkraftiga affärer.

I vad departementschefen härutinnan anfört förklarade sig vederbörande utskott instämma och tillade: Utskottet insåge å ena sidan till fullo vikten av att försäljningsorganisationen ordnades efter ekonomiska och affärsmässiga principer till nedbringande av försäljningskostnaden. Men å andra sidan hyste utskottet den uppfattningen, att, även inom den ungefärliga ramen för de dåvarande försäljningskostnaderna, hänsyn i något större utsträckning än dittills skulle kunna tagas till de olika handlaregruppernas behov genom lämplig differentiering av rabattsatserna. Därvid borde uppenbarligen i främsta rummet hänsyn tagas till sådana detaljhandlare som utövade tobaksvaruförsäljning såsom huvudsaklig förvärvskälla. I övrigt ville utskottet särskilt understryka vikten av förtroendefull samverkan mellan monopolbolaget och handelns utövare. Utskottets berörda uttalande blev av riksdagen godkänt.

I skrivelse till chefen för finansdepartementet den 18 december 1924 anmälde monopolbolagets styrelse, att den vid ett flertal sammanträden prövat och övervägt de frågor som stode i samband med ordnandet av detaljhandeln med tobaksvaror, samt att dessa frågor därjämte varit föremål för behandling vid sammanträden med representanter för bolagets samtliga återförsäljaregrupper den 26 juni 1924 ävensom med representanter för Sveriges tobakshandlares riksförbund den 9 och den 13 oktober 1924. Styrelsen, som därefter redogjorde för de olika till omprövning framkomna förslagen, framhöll såsom sin åsikt, att ett genomförande av dessa förslag i stort sett icke skulle leda till åsyftat resultat. Fastmera skulle, enligt styrelsen, vissa av de ifrågasatta åtgärderna — utan att medföra någon förbättring av förhållandena inom detaljhandeln — för bolaget vålla stora olägenheter. Särskilt ville styrelsen göra gällande, att en differentiering av rabattsatsen till förmån för vissa handlande skulle vara förenad med synnerliga svårigheter och giva anledning till ständiga meningsskiljaktigheter mellan bolaget och dess återförsäljare. Återförsäljarerabatten å tobaksvaror borde, enligt styrelsens mening, bestämmas icke efter vissa handlandes eller handlaregruppers uppgivna behov utan — liksom fallet vore inom andra branscher — uteslutande efter vad som erfordrades för att bolagets varor på lämpligt sätt bleve tillgängliga för den konsumerande allmänheten. Ehuru styrelsen sålunda för sin del ansåge kraven på förmånsställning för viss grupp av återförsäljare sakna berättigande samt förmenade, att en dylik förmånsställning icke vore förenlig med en affärsmässig drift av monopolbolaget, förklarade styrelsen sig beredd att, därest statsmakterna det oaktat skulle finna åtgärder i sådan riktning böra vidtagas, efter bästa förmåga medverka till sådana åtgärders genomförande.

En av styrelsens ledamöter hade anhållit få till protokollet antecknat, att, då han på grund av sjukdom varit förhindrad deltaga i den förberedande

behandlingen av ärendet, han icke heller ansett sig böra deltaga i beslutet.

Sedan Sveriges tobakshandlares riksförbund hemställt att genom min medverkan underhandlingar mellan monopolbolaget och förbundet måtte åvägabringas rörande förbättrande av specialtobakshandlarnas ställning, kallade jag den 24 juli 1925 representanter för monopolbolaget och förbundet till överläggningar i denna fråga, därvid särskilt till behandling upptogs spörsmålet, huruvida specialtobakshandlarna kunde beredas fördel genom högre rabatt.

Sedermera meddelade monopolbolagets styrelse i skrivelse den 25 september 1925, att styrelsen, som ansåge sig icke kunna frånträda sin i skrivelsen av den 18 december 1924 intagna ståndpunkt, emellertid ville hemställa om åtgärder för avlösning av de särskilda hänsyn vilka vissa tobakshandlare i enlighet med 1914 års riksdagsbeslut skulle kunna anses berättigade att fortfarande åtnjuta. Därest denna hemställan vunne bifall, förklarade styrelsen sig villig att till blivande bolagsstämma ingå med förslag om att bolaget, under förutsättning att detsamma för framtiden finge fullt fria händer att ordna handeln efter de grundsatser som för bolaget vore lämpligast, skulle åtaga sig att bära kostnaden för avlösningen. Styrelsen anslöt sig därvid till ett uttalande av dess ordförande vid sammanträde den 16 september 1925, i vilket uttalande ordföranden — som påpekat, att bolaget år 1918 till medlemmar av specialtobakshandlarekåren utbetalat 5,363,174 kronor mot uttrycklig förklaring från envar av dem att han därmed erhållit slutlig ersättning för de förmåner han såsom tobaksspecialist åtnjutit — dels fastslagit såsom klart, att styrelsen icke kunde tillstyrka den enda åtgärd, med vilken specialtobakshandlarna skulle bliva nöjda, nämligen särskilda högre rabattförmåner för dem, dels ock framhållit, att statsmakterna tydligen icke ansåge det enskilda avlösningsförfarande, som ägt rum under år 1918, hava befriat bolaget från de särskilda hänsyn, som 1914 års riksdag ansett böra visas gentemot de tobakshandlare vilkas ställning kunde bliva påverkad av tobaksindustriens monopolisering.

Två av styrelsens ledamöter hade reserverat sig mot styrelsens beslut under betonande, att monopolbolaget genom dittills vidtagna åtgärder måste anses äga fria händer att utan hänsyn till någon viss grupp av handlande ordna sin försäljning efter affärsmässiga principer.

Efter ytterligare överläggningar i ärendet hava monopolbolagets styrelse och representanter för förenämnda förbund förhandlat på grundval av följande av bolagsstyrelsen i december 1925 framlagda förslag:

'1) Monopolbolaget åtager sig att bära kostnaderna för en avlösning av de särskilda hänsyn mot tobakshandlandena, varå 1914 och 1924 års riksdagar gjort häntydan, på de villkor och i enlighet med de grunder, som i punkterna 2)—9) här nedan angivas.

2) Ersättning utgår endast till tobakshandlande, som år 1918 varit i bolagets böcker upptagen såsom tobaksspecialist samt i denna egenskap under

nämnda år erhållit »avlösning» enligt bolagets styrelses beslut den 9 januari 1918.

Ersättning utgår dock icke:

a) till handlande, som från bolaget uppburit bidrag i anledning av affärens nedläggande;

b) till handlande, vars tobaksaffär efter 1918 års »avlösning» eljest upphört eller överlåtits å annan person, dock att, ifall affären genom innehavarens frånfälle övergått till efterlevande make eller barn, överlåtelsen icke skall utgöra hinder mot ersättnings utgående.

3) Ersättning utgår med ett belopp, motsvarande 8 procent å den totalsumma, för vilken vederbörande handlande enligt bolagets räkenskaper under år 1924 inköpt tobaksvaror från bolaget, dock lägst med 1,200 kronor och högst med 3,000 kronor.

I sådana fall, där det är uppenbart, att vederbörande handlandes försäljning av bolagets varor är obetydlig i förhållande till handlandens försäljning av andra varor, böra ersättningsbeloppen likväl minskas.

4) Fråga om ersättning skall prövas av en kommission av 3 personer, tillsatta av Kungl. Maj:t (eller av kommerskollegium), därvid förutsättes, att en medlem tages från bolaget och en ur f. d. tobaksspecialisternas led.

5) Ansökan om ersättning skall vara avfattad enligt av bolaget fastställt formulär samt ingivas till bolaget inom 6 månader från det denna överenskommelse blivit på sätt i 9:de punkten sägs definitivt gällande.

6) Sveriges tobakshandlares riksförbund förklarar, att genom denna överenskommelse de särskilda hänsyn gentemot tobakshandlandena, varå 1914 och 1924 års riksdagar gjort häntydan, blivit fullständigt och slutligt avlösta.

Varje handlande, som av kommissionen tillerkänts ersättning, skall dessutom mot beloppets utfående skriftligen förklara, att han erhållit fullständig och slutlig ersättning för ifrågavarande, av riksdagen åsyftade hänsyn. Skulle en handlande hava underlåtit att inom den i punkt 5) stadgade tid inkomma med ansökan om ersättning, är han icke dess mindre förlustig all rätt för framtiden till ifrågavarande hänsyn. Denna bestämmelse skall gälla vare sig handlanden tillhör Sveriges tobakshandlares riksförbund eller icke.

7) Bolaget förbinder sig att avsätta en fond av 600,000 kronor, som förräntas efter 5 procent och varav avkastningen må användas till understöd åt sådana f. d. tobaksspecialister, som på grund av ålderdom eller sjuklighet finnas vara i särskilt behov därav. För att handlande skall kunna komma i åtanke till sådant understöd, skall han uppfylla de förutsättningar, som i punkt 2) här ovan äro bestämda för erhållande av ersättning varom där sägs; dock att, ifall affär efter »avlösningen» år 1918 övergått från en handlande till dennes barn, sådana icke kunna ifrågakomma till understöds erhållande. För att erhålla understöd erfordras ytterligare, att sökanden styrker, att han vid tiden för ansökan alltjämt bedriver handel med tobaksvaror i öppen butik.

Understöd sökes hos den i punkt 4) omförmälda kommission, vilken har

att pröva, om villkoren för understöds erhållande äro för handen, samt att bestämma understödets belopp. Understöd må icke beviljas för mer än ett år i sänder och må icke per år överstiga 200 kronor. Kommissionen skall dock hava befogenhet att i särskilda fall, där så finnes lämpligt, åt person, som kan antagas vara i stadigt behov av understöd, inköpa en livränta eller på annat sätt genom ett engångsbelopp förmedla anordnandet av sådan persons framtida försörjning.

Fonden tillhör bolaget och skall, sedan anledning att utdela understöd enligt här givna principer icke vidare föreligger, tillika med odisponerade räntor återgå till bolagets fria disposition.

Instruktion för kommissionen med de närmare bestämmelser, som må finnas erforderliga, utfärdas av Kungl. Maj:t.

8) Bolaget förbinder sig att bära kostnaden för den i 4:de och 7:de punkterna omförmälda kommissionens verksamhet till de belopp som Kungl. Maj:t bestämmer.

9) Det förutsättes, att denna överenskommelse genom Kungl. Maj:ts försorg i en eller annan form förelägges riksdagen till godkännande, och att densamma jämväl antages av bolagets bolagsstämma.

Det förutsättes vidare, att, sedan denna överenskommelse blivit sålunda godkänd samt genomförd, bolaget för framtiden skall vara oförhindrat att i avseende å försäljning av dess produkter allenast tillämpa sådana affärsmässiga grundsatser, som bolaget finner vara riktiga.'

Den efter omsättningen utgående ersättningen enligt tredje punkten av detta avtalsförslag har av monopolbolagets styrelse beräknats draga en kostnad av omkring 2 miljoner kronor.

Departementschefen.

Genom den organisation, som givits tobaksmonopolet, och de direktiv, vilka tid efter annan lämnats av statsmakterna, hava dessa sökt bland annat sörja för att specialtobakshandlarnas ställning icke försämrades genom monopolbolagets verksamhet. Nämnda handlaregrupp ansågs till en början få sina intressen tillgodosedda genom åtnjutande av viss tilläggsrabatt. Emellertid befanns sådan rabatt olämplig, och i anledning härav infördes under år 1918 enhetlig rabattsats mot särskild ersättning till specialtobakshandlarna för den frångångna förmånen. Ehuru det från monopolbolagets sida gjorts gällande, att de personer, som uppburit gottgörelse i angivna hänseende, därefter icke kunna göra anspråk på någon förmånsställning i förhållande till övriga återförsäljare av bolagets varor, har 1924 års riksdag, såsom förut nämnts, haft vissa uttalanden, vilka tolkats så, att särskilda hänsyn borde tagas till sådan detaljhandlare, som utövade tobaksvaruförsäljning såsom huvudsaklig förvärvskälla, samt att vederbörandes intressen kunde tillgodoses genom lämplig differentiering av rabattsatsen. Monopolbolagets styrelse har dock ansett sådan differentiering oförenlig med drivande av bolagets rörelse enligt sunda affärsprinciper, i anledning varav förslag om andra åt

gärder till specialtobakshandlarnas förmån varit under övervägande. Efter prövning av olika förslag hava monopolbolagets styrelse och Sveriges tobakshandlares riksförbund förhandlat på grundval av det förslag till avtal, för vilket jag nyss redogjort. Det föreliggande avtalsförslaget innebär i huvudsak engångsgottgörelse till de tobakshandlare, vilka år 1918 varit i monopolbolagets böcker upptagna såsom tobaksspecialister och i denna egenskap under nämnda år erhållit viss ersättning av bolaget. Det är emellertid icke otvivelaktigt, att ett avtal med dylikt innehåll kan grundas på de av riksdagen gjorda uttalandena eller att monopolbolaget vinner det med avtalets genomförande avsedda syftet. Vid sådant förhållande är jag visserligen icke beredd att nu tillstyrka någon åtgärd från statsmakternas sida i förevarande fråga. Men det har synts mig lämpligt att i detta sammanhang redogöra för densamma, på det att vad som sålunda förekommit må bringas till riksdagens kännedom.

Önskemål inom importhandeln.

I en till mig den 19 december 1925 ingiven framställning har svenska tobaksengrossisternas förening uttalat vissa önskemål med avseende å importhandelns ställning till tobaksmonopolet.

Föreningen har till en början meddelat, att föreningen med representanter för monopolbolaget överlagt om möjlighet till en omläggning av nuvarande system för tobaksförsäljningen, innebärande den fria importhandelns avskaffande mot gottgörelse till näringsidkarne inom denna gren av handeln. Då föreningen emellertid förutsatt, att en prövning av berörda fråga icke kunde komma att äga rum vid 1926 års riksdag, har föreningen anhållit om vidtagande av andra åtgärder i importörernas intresse. Under framhållande att gällande skattesatser icke längre tilläte upprätthållande av importens ställning såsom nödig och nyttig regulator å monopolbolagets verksamhet, har föreningen hemställt om nedsättning av skatten å importvarorna; alternativt har föreningen anhållit om övervägande, huruvida icke i samband med den ifrågasatta överföringen från monopolbolagets vinst till skatt den procentuella skatten å importerade varor kunde bliva oförändrad, oavsett att bolagets andel av licensavgiften reducerades till 10 procent. Vidare har föreningen uttalat önskvärdheten av åtskilliga bestämmelser, avseende skydd för föreningens medlemmar gentemot den osunda konkurrens, som enligt föreningens förmenande förelåge inom importhandeln. Föreningen har slutligen förklarat sig upprätthålla tidigare framställda önskemål, såsom licensrestitution för såväl skadade som reexporterade och till förstöring hembjudna varor.

Yttrande över föreningens framställning har avgivits av monopolbolaget den 4 januari 1926.

Departementschefen.

Vad först angår de av föreningen upprepade önskemålen, hava dessa vid tidigare prövning funnits icke böra föranleda åtgärd. Enligt min mening föreligger icke heller nu anledning att bifalla föreningens framställning i

berörda punkter. Beträffande beskattningen för tobaksimporten erinrar jag därom att de år 1924 beslutade skattesatserna inneburo någon förbättring av importhandelns ställning i skattehänseende. Importörernas intressen blevo jämväl på andra sätt tillgodosedda i samband med fastställandet av gällande skattesatser. De av mig nu föreslagna ändringarna i beskattningen i ändamål att överföra viss del av monopolbolagets vinst till skatt medföra med hänsyn till licensavgiftens sänkning icke någon rubbning av importhandelns ställning. Väl anser jag det vara angeläget, att förefintligheten av statens tobaksmonopol icke i och för sig försvårar importhandeln, men då de svårigheter, med vilka föreningen uppgivit sig hava att kämpa, icke torde vara att tillskriva omständigheter, beroende av tobaksbeskattningen, har jag under förhandenvarande förhållanden icke funnit skäl biträda föreningens hemställan i övrigt.»

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen **Hemställan.**

A) att antaga upprättat förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; samt

B) att bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med aktiebolaget svenska tobaksmonopolet träffa överenskommelse om ändring i det mellan staten och bolaget den 12 februari 1915 upprättade kontraktet angående utövande av svenska statens tobaksmonopol i huvudsaklig överensstämmelse med följande förslag:

»Emellan svenska staten samt aktiebolaget svenska tobaksmonopolet är överenskommelse träffad därom att § 8 femte stycket i kontraktet den 12 februari 1915 skall erhålla följande ändrade lydelse:

I övrigt må, sedan utdelning verkställts å preferensaktierna med 7 procent och å stamaktierna med 13 procent, avsättning äga rum till vinstregleringsfond samt, efter det vinstregleringsfonden uppgått till 5,000,000 kronor, jämväl till andra fonder.»

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilagan litt. vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.

Bilaga I.

Beräknad försäljning under helt budgetår, för vilken försäljning gällande skattesatser tillämpats.

(1925—1926, om skatten bibehålles oförändrad.)

Varuslag	Antal stycken eller kilogram	Priskurant-prisbelopp kronor	Skattesatser: i % av priskurant-priset	Skattesatser: Belopp för 1 st. öre	Skattesatser: Belopp för 1 kg. kronor	Skattebelopp: i förhållande till värdet, Kronor	Skattebelopp: i förhållande till myckenheten, Kronor	Skattebelopp: i förhållande till myckenheten, Utgör i % av priskurant-priset	Summa skatt: Kronor	Summa skatt: Utgör i % av priskurant-priset
Monopolbolagets tillverkning.										
Cigarrer	37,800,000 st.	8,150,000	18	0.8	—	1,467,000	302,000	3.71	1,769,000	21.71
Cigarrcigarretter	127,800,000 »	14,500,000	25	0.4	—	3,625,000	511,000	3.52	4,136,000	28.52
Cigarretter	1,090,000,000 »	45,000,000	40	0.2	—	18,000,000	2,180,000	4.84	20,180,000	44.84
Röktobak	1,000,000 kg.	18,150,000	35	—	1	6,353,000	1,000,000	5.51	7,353,000	40.51
Tuggtobak	240,000 »	3,450,000	25	—	1	863,000	240,000	6.96	1,103,000	31.96
Snus	5,400,000 »	20,750,000	33	—	0.50	6,848,000	2,700,000	13.01	9,548,000	46.01
Summa	—	*110,600,000*	*33.78*	—	—	*37,156,000*	*6,933,000*	*6.30*	*44,089,000*	*40.08*
Tobakshandlarnas import.										
Cigarrer	10,000,000 st.	3,500,000	22	4	—	770,000	400,000	11.43	1,170,000	33.43
Cigarrcigarretter	12,500,000 »	2,000,000	28	2	—	560,000	250,000	12.50	810,000	40.50
Cigarretter	100,000,000 »	8,000,000	35	1	—	2,800,000	1,000,000	12.50	3,800,000	47.50
Röktobak	75,000 kg.	3,000,000	35	—	1.50	1,050,000	113,000	3.77	1,163,000	38.77
Summa	—	*16,500,000*	*31.39*	—	—	*5,180,000*	*1,763,000*	*10.69*	*6,943,000*	*42.08*
Totalsumma	—	**126,500,000**	**33.47**	—	—	**42,336,000**	**8,696,000**	**6.87**	**51,032,000**	**40.34**

Bilaga II.

Beräknad försäljning under helt budgetår, för vilken försäljning föreslagna skattesatser tillämpats.

(1926—1927, om den föreslagna skatten tillämpas.)

Varuslag	Antal stycken eller kilogram	Priskurant-prisbelopp kronor	Skattesatser: i % av priskurant-priset	Skattesatser: Belopp för 1 st. öre	Skattesatser: Belopp för 1 kg. kronor	Skattebelopp: i förhållande till värdet, Kronor	Skattebelopp: i förhållande till myckenheten, Kronor	Skattebelopp: i förhållande till myckenheten, Utgör i % av priskurant-priset	Summa skatt: Kronor	Summa skatt: Utgör i % av priskurant-priset
Monopolbolagets tillverkning.										
Cigarrer	37,800,000 st.	8,150,000	22	0.8	—	1,793,000	302,000	3.71	2,095,000	25.71
Cigarrcigarretter	127,800,000 »	14,500,000	29	0.4	—	4,205,000	511,000	3.52	4,716,000	32.52
Cigarretter	1,090,000,000 »	45,000,000	44	0.2	—	19,800,000	2,180,000	4.84	21,980,000	48.84
Röktobak	1,000,000 kg.	18,150,000	39	—	1	7,079,000	1,000,000	5.51	8,079,000	44.51
Tuggtobak	240,000 »	3,450,000	29	—	1	1,001,000	240,000	6.96	1,241,000	35.96
Snus	5,400,000 »	20,750,000	37	—	0.50	7,678,000	2,700,000	13.01	10,378,000	50.01
Summa	—	*110,000,000*	*37.78*	—	—	*41,556,000*	*6,933,000*	*6.30*	*48,489,000*	*44.08*
Tobakshandlarnas import.										
Cigarrer	10,000,000 st.	3,500,000	26	4	—	910,000	400,000	11.43	1,310,000	37.43
Cigarrcigarretter	12,500,000 »	2,000,000	32	2	—	640,000	250,000	12.50	890,000	44.50
Cigarretter	100,000,000 »	8,000,000	39	1	—	3,120,000	1,000,000	12.50	4,120,000	51.50
Röktobak	75,000 kg.	3,000,000	39	—	1.50	1,170,000	113,000	3.77	1,283,000	42.77
Summa	—	*16,500,000*	*35.39*	—	—	*5,840,000*	*1,763,000*	*10.69*	*7,603,000*	*46.08*
Totalsumma	—	**126,500,000**	**37.47**	—	—	**47,396,000**	**8,696,000**	**6.87**	**56,092,000**	**44.34**